

ที่ นร ๑๑๑๗ / ๑๗๕๕

สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
๑๒๘ อาคารพญาไทพลาซ่า ถนนพญาไท กรุงเทพฯ ๑๐๕๐๐

๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๗

เรื่อง ความเห็นและข้อเสนอแนะของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เรียน นายกรัฐมนตรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ “การอนุรักษ์ เผยแพร่ และใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมท้องถิ่น”

ด้วยสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์
เผยแพร่ และใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีงามของ
ประเทศไทย และการเปลี่ยนแปลงทิศทางการพัฒนามาบนพื้นฐานด้านวัฒนธรรมของชาติ ดังนั้นจึงมอบ
หมายให้คณะทำงานการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม สภาที่ปรึกษาฯ ดำเนินการศึกษาเกี่ยวกับ
การอนุรักษ์ เผยแพร่ และใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อจัดทำความเห็นและข้อเสนอแนะเสนอต่อ
คณะรัฐมนตรี ต่อไป

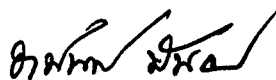
สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในคราวประชุม ครั้งที่ ๒๐ / ๒๕๕๗ เมื่อวันที่
๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๗ ได้พิจารณาผลการศึกษาของคณะทำงานดังกล่าว โดยมีมติให้เสนอความเห็นและ
ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ “การอนุรักษ์ เผยแพร่ และใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมท้องถิ่น” ต่อคณะรัฐมนตรี
โดยมีสาระสำคัญสรุปดังนี้ (รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย)

๑. กำหนดนิยาม ขอบเขต และเป้าหมายของการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมอย่างชัดเจน
๒. จัดทำระบบข้อมูลพื้นฐานทางวัฒนธรรม
๓. พัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น ควบคู่ การอนุรักษ์ และการฟื้นฟูความเป็นเอกลักษณ์ของ
แต่ละท้องถิ่นและชาติพันธุ์
 - ๑) การพัฒนาศักยภาพของวัฒนธรรมท้องถิ่นและชาติพันธุ์
 - ๒) การพัฒนาสถานภาพของผู้ทำงานเชิงวัฒนธรรม
 - ๓) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาของท้องถิ่น และ
วัฒนธรรมประจำแต่ละชาติพันธุ์
๔. กระจายอำนาจและบทบาทการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของรัฐ
๕. การส่งเสริมศักยภาพหน่วยงานด้านวัฒนธรรมของท้องถิ่น
 - ๑) การได้รับการอบรมพื้นฐานการทำงานด้านวัฒนธรรม
 - ๒) การสร้างเครือข่ายเพื่อระดมสรรพกำลังต่าง ๆ จากภาคีทุกฝ่าย
 - ๓) การสนับสนุนสื่อเพื่อการเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น
 - ๔) การได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ

- ๕) การมอบหมายบทบาทในการฝึกอบรมและจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสามารถทางการคิดและการเรียนรู้ของประชาชน
๖. ส่งเสริม “สิทธิทางวัฒนธรรม” “ความหลากหลายทางวัฒนธรรม” และ “การมีส่วนร่วม” ของประชาชน
- ๑) จัดเวทีวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น
 - ๒) จัดตั้งโครงการความหลากหลายทางวัฒนธรรม
 - ๓) ใช้มาตรการจูงใจไม่ใช้การบังคับ
 - ๔) กำหนดวัน “วัฒนธรรม” แต่ละจังหวัด และวันวัฒนธรรมแต่ละ “ชาติพันธุ์”
 - ๕) กำหนดมาตรการจูงใจให้บริจาคเพื่อการส่งเสริมวัฒนธรรม
 - ๖) การคุ้มครองสิทธิทางวัฒนธรรมและการสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรม
๗. ส่งเสริมการลงทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเป็นทุนทางสังคมแห่งการอยู่ร่วมกัน
- ๑) สร้างศูนย์วัฒนธรรมร่วมสมัยครบวงจรแห่งเอเชีย
 - ๒) ส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมวัฒนธรรม
 - ๓) จัดตั้งกองทุนสนับสนุนงานด้านวัฒนธรรมสาขาต่าง ๆ
๘. สร้างการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ๑) ส่งเสริมวัฒนธรรมศึกษา
 - ๒) สนับสนุนสินค้าและบริการทางวัฒนธรรมโดยการจัดซื้อภาครัฐ
 - ๓) การผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรม
๙. สร้างวัฒนธรรมที่ปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่ดี
- ๑) การกำหนดปีในการรณรงค์ค่านิยมที่ดี
 - ๒) ส่งเสริมค่านิยมยกย่องการทำดี
 - ๓) ส่งเสริมสถาบันศาสนาในการทำหน้าที่
 - ๔) ส่งเสริมการใช้คุณธรรมเชิงประยุกต์
 - ๕) ส่งเสริมการใช้หลักสูตรท้องถิ่น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหากผลการพิจารณาเป็นประการใด ขอให้โปรดแจ้งให้ทราบในโอกาสแรกด้วย จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(นายอนันต์ ปันยารชุน)

ประธานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

โทร. ๐ - ๒๖๑๒ - ๙๒๒๒ ต่อ ๒๓๖ โทรสาร ๐ - ๒๖๑๒ - ๙๑๗๙

ความเห็นและข้อเสนอแนะของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเกี่ยวกับ “การอนุรักษ์ เผยแพร่ และใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมท้องถิ่น”

๑.ความเป็นมา

ผลจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมตะวันตกและความเจริญทางด้านเทคโนโลยี ตลอดระยะเวลาเกือบ ๔ ทศวรรษที่ผ่านมา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคมไทย การรับวัฒนธรรมต่างชาติ โดยไม่ได้ปรับให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิต ทำให้วิถีชีวิตดั้งเดิมของคนไทยสูญหายไป เกิดการรับค่านิยมและแนวปฏิบัติที่อาจไม่เหมาะสม วัฒนธรรมและประเพณีที่ดีงามและหลากหลายในสังคมสูญหายไป หรืออาจถูกบิดเบือนไปจากหลักการดั้งเดิมที่ดี รวมทั้งอาจถูกละเลยมิได้นำมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนเท่าที่ควร

การรักษาความเสื่อมสลายทางวัฒนธรรมไทยให้กลับคงสภาพเดิม จึงเป็นเรื่องจำเป็นและเร่งด่วนสำหรับการคงอยู่ของประเทศชาติ โดยใช้มิติทางวัฒนธรรมเป็น “แกนนำ” ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาประเทศ คณะทำงานการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในฐานะที่มีบทบาทในการส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีของประเทศ และมีบทบาทในการจัดทำความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายด้านศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม เสนอต่อสภาที่ปรึกษาฯ เพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรี จึงจัดทำโครงการศึกษา “การอนุรักษ์ เผยแพร่ และใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมท้องถิ่น” ขึ้น โดยการศึกษาจากวัฒนธรรมในเขตพัฒนาเป็นกรณีตัวอย่าง

๒. การดำเนินการของสภาที่ปรึกษาฯ

โครงการศึกษาเรื่อง “การอนุรักษ์ เผยแพร่ และใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมท้องถิ่น” มีวัตถุประสงค์หลัก ๓ ประการ ประการแรก เพื่อศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์ เผยแพร่ และการใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมในท้องถิ่น ประการที่สอง เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของไทย ให้คนไทยและบรรดามิตรประเทศได้รู้จักอย่างกว้างขวางและประจักษ์ในคุณค่า และประการที่สาม เพื่อจัดทำรายงานเพื่อเสนอความเห็นและข้อเสนอแนะแก่คณะรัฐมนตรี

สภาที่ปรึกษาฯ ได้ดำเนินการหลากหลายวิธีเพื่อรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ และรับฟังความเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการดำเนินการของสภาที่ปรึกษาฯ ในการศึกษาประเด็นนี้ ประกอบด้วย

การสำรวจวรรณกรรม โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร รายงาน บทความวิชาการ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ทั้งที่เป็นข้อมูลของภาครัฐ นักวิชาการ ภาคเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อศึกษาแนวทางอนุรักษ์ เผยแพร่ และใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมท้องถิ่น

การอภิปราย เรื่อง “การอนุรักษ์ เผยแพร่ และใช้ประโยชน์วัฒนธรรมท้องถิ่น” เมื่อวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๗ ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อรณรงค์ปลุกจิตสำนึกในการอนุรักษ์เผยแพร และ

ใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมท้องถิ่น แก่ประชาชนทั่วไป อันจะก่อให้เกิดเป็นพลังสืบสานวัฒนธรรมไทย เพื่อพัฒนาชาติสืบไป

การสำรวจความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการอนุรักษ์ เผยแพร่ และใช้ประโยชน์วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยออกแบบสอบถามประชาชนทั้งในเขตวัฒนาและนอกเขตวัฒนา ทุกสาขาอาชีพทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน นักวิชาการ ผู้สื่อข่าว ประมาณ ๕๐๐ คน ได้แสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประเด็นนี้

การจัดกิจกรรมเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทยและนานาชาติ จากนักเรียนและประชาชนจากชุมชนต่าง ๆ ในเขตวัฒนา รวมทั้งการแสดงจากสถานทูตต่าง ๆ จำนวนกว่า ๒๐ ชุด

๓. ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการอนุรักษ์ เผยแพร่และใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมท้องถิ่น

๓.๑ เจตนารมณ์ตามรัฐธรรมนูญด้านวัฒนธรรม

จากการศึกษาเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฯ พบว่า รัฐธรรมนูญฯ กล่าวถึง

- หน้าที่ของประชาชนในการพิทักษ์ ปกป้อง และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- สิทธิของชุมชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ
- หน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
- บทบาทหน้าที่ของรัฐในการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ

๓.๒ ความเห็นเกี่ยวกับบทบาทของรัฐในการอนุรักษ์ เผยแพร่และใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมท้องถิ่น

สภาที่ปรึกษาฯ มีความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของรัฐ ดังต่อไปนี้

- ยุทธศาสตร์ในการดำเนินการด้านวัฒนธรรมของรัฐยังขาดความชัดเจนเพียงพอ
- รัฐยังขาดการบูรณาการวัฒนธรรมไทยในการกำหนดคน โยบายและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมประเทศอย่างเพียงพอ
- รัฐยังไม่ได้ให้การสนับสนุนอย่างเพียงพอ เพื่อให้เกิดการสืบสานศิลปวัฒนธรรมอันดีของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่น
- รัฐยังขาดการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเพียงพอ
- รัฐยังขาดการจัดระบบคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ

- รัฐยังมีได้เตรียมประชาชนให้มีความสามารถในการเลือกรับวัฒนธรรม และประยุกต์วัฒนธรรมต่างชาติให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย
- การดำเนินการด้านวัฒนธรรมของรัฐ เน้นการอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิม แต่ขาดการส่งเสริมการพัฒนาวัฒนธรรมไทยให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมยุคใหม่
- การดำเนินการด้านวัฒนธรรมของรัฐ เป็นการดำเนินการในระดับรูปแบบของวัฒนธรรม แต่มีการถ่ายทอดเนื้อหาหรือหลักการอันดีที่อยู่เบื้องหลังของวัฒนธรรมไม่เพียงพอ
- การดำเนินการด้านวัฒนธรรมของรัฐเน้นการใช้มาตรการเชิงลบ การบังคับ และการห้ามมากกว่าการจูงใจ จนกลายเป็นการละเมิดสิทธิทางวัฒนธรรมส่วนบุคคลของประชาชน

๔. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการอนุรักษ์ เผยแพร่และใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมท้องถิ่น

สภาที่ปรึกษาฯ มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการอนุรักษ์ เผยแพร่และใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมท้องถิ่นดังต่อไปนี้

๔.๑ กำหนดนิยาม ขอบเขต และเป้าหมายของการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมอย่างชัดเจน

วัฒนธรรมมีความหมายและขอบเขตที่กว้างขวางมาก หน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบด้านวัฒนธรรมควรกำหนดนิยาม ขอบเขต และเป้าหมายของการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของรัฐให้ชัดเจน รวมทั้งมีการจำแนกประเภทและจัดหมวดหมู่วัฒนธรรมอย่างชัดเจน เพราะการจัดการวัฒนธรรมแต่ละประเภทมีความแตกต่างกัน นอกจากนี้ รัฐควรจัดลำดับของวัฒนธรรมแต่ละประเภท ที่รัฐควรเข้าไปจัดการหรือสนับสนุนในการอนุรักษ์ เผยแพร่ และใช้ประโยชน์มากยิ่งขึ้น โดยการกำหนดหลักเกณฑ์การจำแนกและเลือกสรรวัฒนธรรมที่รัฐควรให้การส่งเสริม และสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรตามหลักเกณฑ์และลำดับดังกล่าว

สภาที่ปรึกษาฯ มีความเห็นว่า รัฐควรเน้นการวิจัยและการรับฟังความเห็นจากประชาชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น และแต่ละชาติพันธุ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์สำคัญ ๆ ดังนี้

- หลักเกณฑ์เพื่อส่งเสริมองค์ประกอบของวัฒนธรรมที่สนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาประเทศ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น และต้องไม่ทำลายความหลากหลายทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น และแต่ละชาติพันธุ์
- หลักเกณฑ์เพื่อสนับสนุนกิจกรรมและผลงานด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่มีศักยภาพและไม่มีศักยภาพในการสร้างผลตอบแทนเชิงพาณิชย์ออกจากกัน เพราะรัฐอาจไม่มีความจำเป็นต้องอุดหนุนด้านการเงินกับกิจกรรมและผลงานด้านวัฒนธรรมที่มีศักยภาพในเชิงพาณิชย์ซึ่งสามารถเลี้ยงตัวเองได้ แต่รัฐควรให้การสนับสนุนทางการเงินแก่กิจกรรมและผลงานด้านวัฒนธรรมที่ไม่มีศักยภาพในเชิงพาณิชย์

- หลักเกณฑ์เพื่อสนับสนุนองค์ประกอบของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีศักยภาพในการใช้ประโยชน์ในเชิงสังคม เพื่อที่รัฐจะกำหนดแนวทางการส่งเสริมได้อย่างเหมาะสมตามศักยภาพของแต่ละองค์ประกอบของแต่ละวัฒนธรรม

๔.๒ จัดทำระบบข้อมูลพื้นฐานทางวัฒนธรรม

ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานและกิจกรรมด้านวัฒนธรรมในประเทศไทยยังมีอยู่น้อยมาก และขาดการจัดระบบ รวมถึงการประชาสัมพันธ์อย่างพอเพียง ซึ่งนับเป็นอุปสรรคต่อการจัดการวัฒนธรรมทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ดังนั้นรัฐควรมีการศึกษา ประมวล และรวบรวมฐานข้อมูลและสถิติด้านต่างๆ ที่จำเป็นต่อการทำงานอย่างเป็นระบบ โดยอาจจะจำแนกข้อมูลตามนิยาม ขอบเขต เป้าหมาย และหลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้แล้ว เช่น ค่าใช้จ่ายเชิงวัฒนธรรม การค้าสินค้าเชิงวัฒนธรรม พฤติกรรมด้านวัฒนธรรมการอ่านหนังสือ การชมรายการโทรทัศน์ การฟังวิทยุ การเข้าชมการแสดง ชมพิพิธภัณฑ์ หอจดหมายเหตุ แหล่งโบราณสถาน จำนวนและลักษณะของทรัพยากรทางวัฒนธรรมภายในท้องถิ่น การประเมินมูลค่าของทุนทางวัฒนธรรม นวัตกรรมที่สร้างสรรค์โดยคนในท้องถิ่น จำนวน ขนาดและประเภทของอุตสาหกรรมวัฒนธรรม การจ้างงานในอุตสาหกรรมวัฒนธรรม เป็นต้น

ฐานข้อมูลที่ถูกรวบรวมและจัดเก็บอย่างเป็นระบบ ทันสมัย ครบถ้วน ครอบคลุมข้อมูลที่จำเป็นจะส่งผลดียิ่งต่อการนำไปใช้แก้ไขปัญหา พัฒนา และริเริ่มโครงการทางวัฒนธรรมในลำดับต่อไป ทั้งนี้ อาจเป็นการรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่แล้วแต่กระจัดกระจายให้มารวมกันอย่างเป็นระบบ หรืออาจเป็นสำรวจข้อมูลใหม่บางส่วนตามความเหมาะสม ในขณะที่รัฐควรจัดให้มีศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลและจัดเก็บอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดมาตรฐานกลางในการจัดเก็บข้อมูล และประสานกับหน่วยงานด้านวัฒนธรรมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละท้องถิ่น ให้เป็นผู้มีส่วนในการจัดเก็บข้อมูล นอกจากนี้ควรมีการเชื่อมโยงเครือข่ายฐานข้อมูลของแต่ละท้องถิ่น เพื่อความสะดวกในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูล

๔.๓ พัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น ควบคู่ การอนุรักษ์ และการฟื้นฟูความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นและชาติพันธุ์

รัฐควรมองการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมให้กว้างกว่าความพยายามการเก็บรักษา หรือให้ความสำคัญเฉพาะวัฒนธรรมดั้งเดิมเท่านั้น แต่วิธีการอนุรักษ์วัฒนธรรมได้ดีที่สุดคือ การพัฒนาวัฒนธรรมดั้งเดิมและสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่ โดยยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละวัฒนธรรมท้องถิ่นและชาติพันธุ์ เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

สภาที่ปรึกษาฯ มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังนี้

๑) การพัฒนาศักยภาพของวัฒนธรรมท้องถิ่นและชาติพันธุ์

รัฐควรสนับสนุนกิจกรรมและผลงานด้านวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ รวมทั้งดำเนินการพัฒนา กิจกรรมและผลงานด้านวัฒนธรรมในท้องถิ่นและชาติพันธุ์ต่าง ๆ ให้มีศักยภาพสูงขึ้น โดยการจัดหลักสูตร

ฝึกอบรม การสนับสนุนการจัดตั้งสถาบันฝึกอบรม และการสร้างความร่วมมือในการฝึกอบรมผู้ที่ทำงานด้านวัฒนธรรม

๒) การพัฒนาสถานภาพของผู้ทำงานเชิงวัฒนธรรม

รัฐควรจัดระบบสวัสดิการของผู้สร้างสรรค์ผลงานทางวัฒนธรรม เนื่องจากคนกลุ่มนี้มักเป็นผู้ที่ทำงานโดยอิสระ หรือเป็นเจ้าของกิจการหรือผู้ประกอบการอาชีพอิสระ ซึ่งมักไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน ตัวอย่างของมาตรการพัฒนาสถานภาพของผู้ทำงานเชิงวัฒนธรรม อาทิ การสำรวจและรวบรวมฐานข้อมูลครุภูมิปัญญา การให้รางวัลแก่ผู้ทำงานด้านวัฒนธรรมดีเด่น การจัดตั้งสมาคมวิชาชีพของผู้ทำงานด้านวัฒนธรรม การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการของผู้ทำงานด้านวัฒนธรรม ฯลฯ

๓) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาของท้องถิ่น และวัฒนธรรมประจำแต่ละชาติพันธุ์ รัฐควรส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมเชิงรุก โดยการจัดตั้ง “ศูนย์วิจัยและพัฒนาศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญา และวัฒนธรรมประจำแต่ละชาติพันธุ์ในแต่ละจังหวัด” ขึ้น เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมศึกษาค้นคว้า สังเคราะห์ข้อมูลประวัติความเป็นมาของสิ่งของ สถานที่ วิถีชีวิต ประเพณี ฯลฯ ทั้งในอดีตและร่วมสมัยอย่างเป็นระบบ เจาะลึก และบูรณาการประวัติความเป็นมาของพื้นที่ต่าง ๆ ให้กลายเป็น “ผืนประวัติศาสตร์” เดียว ที่มีความหลากหลายแต่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยให้เจ้าของวัฒนธรรมได้มีส่วนร่วมในการวิจัยและพัฒนา อันเป็น “จุดเริ่มต้น” ของการอนุรักษ์ การพัฒนา โดยเฉพาะการเพิ่มมูลค่าในเชิงพาณิชย์ และสังคมได้หลากหลายด้านอย่างยั่งยืน

การจัดตั้งศูนย์นี้ควรได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณส่วนหนึ่งจากภาครัฐ โดยรัฐกำหนดเกณฑ์การให้เงินสนับสนุนการวิจัย ศูนย์นี้ควรเน้นการดำเนินงานด้านวิชาการและสร้างสรรค์นวัตกรรมได้โดยอิสระ รวดเร็ว คล่องตัว มีความต่อเนื่อง และเป็นเอกภาพ จึงนับเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมเชิงรุก ซึ่งเหมาะกับยุคสมัยปัจจุบันที่นวัตกรรมเป็นหัวใจของกิจกรรมต่าง ๆ และเป็นการนำวัฒนธรรมมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาสร้างสรรค์สินค้าและบริการใหม่ ๆ ซึ่งจะส่งผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ทั้งเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืนไปในตัว เพราะวัฒนธรรมที่เราเมืออย่างหลากหลายนั้นได้รับการประยุกต์ต่อยอดให้มีพลวัตร่วมสมัยอยู่ตลอดเวลา

๔.๔ กระจายอำนาจและบทบาทการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของรัฐ

รัฐควรกระจายอำนาจและบทบาทบางส่วนในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม ให้แก่หน่วยงานส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน หรือองค์กรภาคประชาชนต่าง ๆ เป็นผู้ดำเนินการมากขึ้น เนื่องจากการดำเนินงานโดยหน่วยงานรัฐในบางด้านขาดประสิทธิภาพ ไม่สอดคล้องกับลักษณะทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น และทำให้งานเชิงวัฒนธรรมขาดความน่าสนใจ ประกอบกับการที่รัฐมีงบประมาณไม่เพียงพอสำหรับการพัฒนางานเชิงวัฒนธรรมของท้องถิ่นทั้งหมด

สภาที่ปรึกษาฯ มีความเห็นว่า รัฐควรกระจายอำนาจการดูแลงานบางส่วน อาทิ พิพิธภัณฑน์ โบราณสถาน หอศิลป์ หอสมุด ฯลฯ ให้จังหวัดและส่วนปกครองท้องถิ่นดูแลมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการกระจายอำนาจการปกครองและการคลัง ให้แก่ส่วนปกครองท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้งานเชิงวัฒนธรรมได้รับ

งบประมาณจากส่วนท้องถิ่นมากขึ้น นอกจากนี้ รัฐยังอาจร่วมลงทุนกับภาคเอกชน หรือเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมลงทุนในกิจการด้านวัฒนธรรมของรัฐ โดยเฉพาะการให้ภาคเอกชนเข้ามาพัฒนาและบริหารพิพิธภัณฑ์ของรัฐ ซึ่งจะช่วยให้พิพิธภัณฑ์มีความน่าสนใจ และสามารถดึงดูดประชาชนเข้ามาชมได้มากขึ้น อันเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมได้กว้างขวางมากขึ้น และเพิ่มรายได้ให้แก่งานพิพิธภัณฑ์มากขึ้น

นอกจากนี้ รัฐควรเปลี่ยนบทบาทจากผู้ดำเนินการเอง เป็นผู้สนับสนุนการดำเนินการของภาคเอกชนและประชาชน (ยกเว้นงานที่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญสูงมาก) เช่น การสนับสนุนสมาคมของผู้ผลิตสื่อจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ที่เป็นทางการในการเก็บผลงานเชิงวัฒนธรรมร่วมสมัยที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ ได้แก่ ภาพยนตร์ ผลงานเพลง และโฆษณา โดยรัฐออกกฎหมายให้ผู้ผลิตส่งต้นฉบับของผลงานทุกชิ้นไปเก็บไว้ที่พิพิธภัณฑ์ที่จัดตั้งขึ้น และสนับสนุนงบประมาณบางส่วน เป็นต้น

๔.๕ การส่งเสริมศักยภาพหน่วยงานด้านวัฒนธรรมของท้องถิ่น

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การส่งเสริมศักยภาพของสภาวัฒนธรรม เนื่องจากสภาวัฒนธรรมมีความได้เปรียบด้านจำนวนและการครอบคลุมพื้นที่ เพราะกระจายอยู่ทั่วประเทศ ไม่ว่าจะเป็นสภาวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมอำเภอ สภาวัฒนธรรมตำบล และสภาวัฒนธรรมในเขตกรุงเทพฯ หากได้รับการส่งเสริมร่วมกับหน่วยงานที่ส่งเสริมด้านวัฒนธรรม ย่อมสามารถขับเคลื่อนการใช้ศักยภาพทางวัฒนธรรมของชุมชนต่าง ๆ ให้ปรากฏออกมาได้

สภาที่ปรึกษาฯ มีความเห็นว่า สภาวัฒนธรรมควรได้รับการส่งเสริมบทบาทการดำเนินงานและบริหารจัดการในเรื่องต่าง ๆ อาทิ

๑) การได้รับการอบรมพื้นฐานการทำงานด้านวัฒนธรรม กลุ่มคนทำงานด้านวัฒนธรรมจำเป็นต้องได้รับการอบรมเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการทำงานทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งจะช่วยให้เกิดการตระหนักและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ตลอดจนสามารถใช้ฐานความรู้ความเข้าใจดังกล่าวในการต่อยอดความรู้เดิมและ/หรือถ่ายทอดสู่ทีมงานรุ่นต่อไป ทั้งยังเอื้อต่อการคิดริเริ่มสร้างสรรค์แผนงานหรือโครงการส่งเสริมพัฒนาวัฒนธรรมใหม่ ๆ ได้อย่างมีพลวัต สอดคล้องและเท่าทันกับกระแสวัฒนธรรมโลก

๒) การสร้างเครือข่ายเพื่อระดมสรรพกำลังต่าง ๆ จากภาคีทุกฝ่าย รัฐควรสนับสนุนให้เกิดการสร้างระบบเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพในการเข้าถึงและสามารถสร้างความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนได้อย่างครอบคลุม “ทุกกลุ่ม” อย่างแท้จริง เพื่อให้สามารถระดมสรรพกำลังและทรัพยากรประเภทต่างๆ ภายในท้องถิ่น ได้เต็มศักยภาพสูงสุด และเพียงพอต่อการดำเนิน โครงการด้านวัฒนธรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่นในระยะยาว

๓) การสนับสนุนสื่อเพื่อการเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น รัฐควรสนับสนุนให้มีสื่อด้านวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น โดยใช้สื่อของรัฐ และจัดสรรช่องทางและเวทีในการเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การจัดงานแสดงวัฒนธรรม การจัดสรรคลื่นหรือพื้นที่สื่อฯ หอศิลป์ ห้องแสดงงานทางวัฒนธรรม

วัฒนธรรมสังฆกร นิทรรศการสังฆกรทางวัฒนธรรม เพื่อให้งานทางวัฒนธรรมท้องถิ่นมีพื้นที่ในการเผยแพร่มากขึ้น

๔) การได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ โดยรัฐควรกำหนดสัดส่วนงบประมาณสนับสนุนสภาวัฒนธรรมอย่างชัดเจนและเพียงพอต่อการดำเนินงาน ทั้งนี้รัฐหรือส่วนการปกครองท้องถิ่น อาจจัดตั้งกองทุนส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยจัดเก็บรายได้จากภาษีเพิ่มขึ้นจากภาคธุรกิจมาสนับสนุนงานของสภาวัฒนธรรม

๕) การมอบหมายบทบาทในการฝึกอบรมและจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสามารถทางการคิดและการเรียนรู้ของประชาชน รัฐควรส่งเสริมให้สภาวัฒนธรรมทำหน้าที่จัดฝึกอบรมประชาชนทั่วไป ตลอดจนประสานงานกับโรงเรียนในการทำหลักสูตรการคิดอย่างมีเหตุผลในการเลือกรับวัฒนธรรมต่าง ๆ และการจัดตั้งเจ้าหน้าที่ของทางสภาวัฒนธรรมฯ ไปเป็นวิทยากรให้ความรู้อบรมแก่นักเรียนและประชาชนทั่วไป ส่วนการพัฒนาโดยอ้อม ควรให้ทุก ๆ กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่จัดขึ้น มีการสอดแทรกเนื้อหาสาระในส่วนที่กระตุ้นและสร้างความเข้าใจให้ประชาชน ประยุกต์ใช้วัฒนธรรมไทยเข้ากับบริบทสังคมร่วมสมัยได้อย่างเหมาะสม

๔.๖ ส่งเสริม “สิทธิทางวัฒนธรรม” “ความหลากหลายทางวัฒนธรรม” และ “การมีส่วนร่วม” ของประชาชน

รัฐบาลต้องตระหนักถึงสิทธิทางวัฒนธรรมของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น และชาติพันธุ์ในการที่จะคุ้มครอง ปกป้องและดำเนินการตามจารีตประเพณีของตนเองตามสิทธิที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ รวมถึงการตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมที่ประกอบด้วยคนหลายชนเผ่าหลายชาติพันธุ์ การก่อเกิดและการพัฒนาทางวัฒนธรรม จึงมีความหลากหลายและแตกต่างตามที่มาแห่งความเชื่อ ศาสนา และภูมิหลังของแต่ละวัฒนธรรมนั้น ๆ จะทำให้การพัฒนาด้านวัฒนธรรมตรงจุดมากยิ่งขึ้น โดยการส่งเสริมให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สืบสาน และใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน โดยมีแนวทางดังต่อไปนี้

๑) จัดเวทีวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น เพื่อสร้าง โอกาสของประชาชนในการเผยแพร่วัฒนธรรมในท้องถิ่นของตน และสร้างช่องทางในการเข้าถึงวัฒนธรรมที่หลากหลาย ไม่เพียงแต่ประชาชนกลุ่มใหญ่ในท้องถิ่นเท่านั้น แต่รวมถึงประชาชนคนกลุ่มน้อย และกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่มีวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเองด้วย ที่ควรได้รับการส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในการแสดงออกซึ่งวัฒนธรรมชุมชน อันจะก่อให้เกิดความงอกงามและการผสมผสานทางวัฒนธรรมของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ

๒) จัดตั้งโครงการความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยให้นักเรียน นักศึกษา ประชาชน สามารถสมัครเข้าไปในโครงการเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างความคิดที่เคารพต่อวัฒนธรรมที่ต่างออกไปจากตนและยอมรับความแตกต่างที่สามารถอยู่ร่วมกันได้

๓) ใช้มาตรการจูงใจไม่ใช้การบังคับ ภาครัฐจำเป็นต้องตระหนักถึงสิทธิทางวัฒนธรรมของประชาชน โดยไม่ออกกฎหมายหรือข้อบังคับให้ประชาชนปฏิบัติตาม หากกฎหมายหรือข้อบังคับนั้นได้ละเมิดสิทธิเสรี

ภาพส่วนบุคคลตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ รัฐควรเปลี่ยนเป็นการณรงค์ การจูงใจ และการขอความร่วมมือ ซึ่งเป็นแนวทางที่เหมาะสมมากกว่า

๔) กำหนดวัน “วัฒนธรรม” แต่ละจังหวัด และวันวัฒนธรรมแต่ละ “ชาติพันธุ์” กระทรวงวัฒนธรรมอาจกำหนดให้วันใดวันหนึ่งเป็นวันวัฒนธรรมแห่งชาติ หรือเปิดโอกาสให้แต่ละจังหวัดกำหนดวันวัฒนธรรมประจำจังหวัด และวันวัฒนธรรมประจำชาติพันธุ์ของตนขึ้นเอง เช่น กรุงเทพมหานครอาจกำหนดวัน “วัฒนธรรมกรุงเทพฯ” ชาวไทลื้อมีวัน “วัฒนธรรมชาวไทลื้อ” ขึ้น โดยให้สถานศึกษาทุกแห่ง และหน่วยงานราชการของกรุงเทพมหานคร สภาวัฒนธรรมของทุกเขต ร่วมกับภาคธุรกิจ องค์กรทางศาสนา ประชาคมด้านศิลปวัฒนธรรมที่มีในเขต ร่วมจัดงานวันหรือสัปดาห์วัฒนธรรมขึ้น มีกิจกรรมการจัดประกวด ประดิษฐ์สร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาใหม่ ๆ การแสดงวัฒนธรรมหรือสิ่งดีในแต่ละเขต เช่น อาหาร ผลงานจากวิชาชีพ การแสดงต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนในจังหวัดต่าง ๆ เกิดความกระตือรือร้นในการอนุรักษ์ สืบสานและใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนอย่างต่อเนื่อง

๕) กำหนดมาตรการจูงใจให้บริจาคเพื่อการส่งเสริมวัฒนธรรม รัฐควรใช้มาตรการทางภาษี เพื่อจูงใจให้ภาคเอกชนและประชาชนบริจาคเพื่องานด้านวัฒนธรรมมากขึ้น เช่น การยกเว้นภาษีสำหรับเงินบริจาค การนำไปหักลดหย่อนภาษีได้ การงดเว้นการเก็บภาษีมรดกหากนำมรดกส่วนหนึ่งไปบริจาคสำหรับงานด้านวัฒนธรรม เป็นต้น รวมทั้งการสนับสนุนหน่วยงานที่ไม่แสวงหากำไรหรือมูลนิธิต่าง ๆ เข้ามามีส่วนในการระดมทรัพยากรเพื่อการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นมากขึ้น

๖) การคุ้มครองสิทธิทางวัฒนธรรมและการสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรม หรือการคุ้มครองสิทธิทางวัฒนธรรมของแต่ละชาติพันธุ์และผลงานทางวัฒนธรรมตามกฎหมายลิขสิทธิ์ รวมทั้งการจัดระบบคุ้มครองสิทธิในผลงานการสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรมประเภทต่าง ๆ เช่น สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ สิทธิบัตรสิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรมและวัฒนธรรมประจำแต่ละชาติพันธุ์ เป็นต้น ซึ่งควรเป็นระบบที่มีต้นทุนในการจดทะเบียนต่ำ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นสามารถรับการคุ้มครองได้อย่างทั่วถึง

๔.๖ ส่งเสริมการลงทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเป็นทุนทางสังคมแห่งการอยู่ร่วมกัน

การอนุรักษ์ เผยแพร่ และใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมท้องถิ่น ไม่ควรละเลยมิติทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม เนื่องจากปัจจัยหนึ่งที่ทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมสามารถดำรงอยู่ได้ คือความสามารถในการสร้างผลตอบแทนเชิงพาณิชย์ ดังนั้นหากรัฐสามารถทำให้ผู้ที่ทำหน้าที่อนุรักษ์ เผยแพร่ และใช้ประโยชน์จากมรดกทางวัฒนธรรม ได้รับผลตอบแทนที่เพียงพอแล้ว จะทำให้งานด้านวัฒนธรรมสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน ด้วยเหตุนี้รัฐควรให้ความสำคัญกับการลงทุนทางวัฒนธรรม โดยมีแนวทางสำคัญ ๆ ดังนี้

๑) สร้างศูนย์วัฒนธรรมร่วมสมัยครบวงจรแห่งเอเชีย รัฐควรมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านวัฒนธรรม โดยการสร้าง “ศูนย์วัฒนธรรมร่วมสมัยครบวงจรแห่งเอเชีย” หรือศูนย์กลาง “การค้าและการเรียนรู้แห่งเอเชียเพื่อเป็นศูนย์สำหรับการแสดงเผยแพร่ และเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของไทยและ

ต่างประเทศ เพื่อเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับประเทศจากการท่องเที่ยว ทำให้คนที่ทำงานด้านวัฒนธรรมมีรายได้สูงขึ้น และเป็นแหล่งในการปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมต่าง ๆ เพื่อเรียนรู้ต่อยอดองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันและกัน และเพื่อสร้างประเทศไทยให้เป็นผู้นำด้านสังคมแห่งความหลากหลายทางวัฒนธรรมต่อไป

๒) ส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมวัฒนธรรม รัฐควรกำหนดมาตรการส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมวัฒนธรรม หรืออุตสาหกรรมอื่นที่ใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นทุนในการผลิตและบริการ เช่น อุตสาหกรรมพิพิธภัณฑ์ โรงละคร โรงภาพยนตร์ หอศิลป์ รวมทั้งอุตสาหกรรมอัญมณี อุตสาหกรรมแฟชั่น และสื่อสารมวลชนที่มีการนำวัฒนธรรมไทยมาประยุกต์หรือต่อยอด เป็นต้น แต่ควรระมัดระวังสิ่งที่จะก่อให้เกิดความเสียหายความเข้าใจที่ผิดเพี้ยนทางวัฒนธรรม ดังนั้นควรมีการตรวจสอบจากเจ้าของวัฒนธรรมหรือผู้เชี่ยวชาญอย่างเข้มงวด

๓) จัดตั้งกองทุนสนับสนุนงานด้านวัฒนธรรมสาขาต่าง ๆ รัฐควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการสนับสนุนงานด้านวัฒนธรรมสาขาต่าง ๆ เช่น กองทุนส่งเสริมกิจกรรม กองทุนส่งเสริมสิ่งประดิษฐ์ท้องถิ่น กองทุนสนับสนุนการผลิตและการแปลหนังสือ กองทุนภาพยนตร์ กองทุนวัฒนธรรมประจำชาติพันธุ์ เป็นต้น

๔.๘ สร้างการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่น

การที่วัฒนธรรมท้องถิ่นจำนวนมากเสื่อมสลายไป เนื่องจากประชาชนในท้องถิ่นไม่เห็นคุณค่าวัฒนธรรมดังกล่าว ดังนั้นรัฐควรให้ความสำคัญในการทำให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยมีแนวทาง ดังนี้

๑) ส่งเสริมวัฒนธรรมศึกษา โดยการสอดแทรกเนื้อหาและกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมลงในหลักสูตรการเรียนการสอน และให้สถานศึกษาในแต่ละชุมชนเป็นหน่วยงานหลักในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรม เช่น การนำภูมิปัญญามาให้ความรู้แก่นักเรียน การนำผลงานของศิลปิน ไปแสดงในสถานศึกษา การสร้างวัฒนธรรมการอ่านให้กับนักเรียน และการจัดแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมในท้องถิ่น

๒) สนับสนุนสินค้าและบริการทางวัฒนธรรมโดยการจัดซื้อภาครัฐ รัฐควรส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐที่จำเป็นต้องจัดซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับการจัดซื้อสินค้าและบริการด้านวัฒนธรรมจากท้องถิ่นมากขึ้น เพื่อเป็นการสนับสนุนผลงานด้านวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่าง ๆ และส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐมีอิสระในการใช้ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การแต่งกาย ผ้าทอ และอื่นๆ ตามความแต่ละวัฒนธรรมท้องถิ่น

๓) การผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรม โดยการสนับสนุนเงินทุนให้กับภาคเอกชนเพื่อจัดทำสื่อที่มีคุณภาพสำหรับการเผยแพร่วัฒนธรรม โดยมีหลักเกณฑ์ในการสนับสนุนอย่างชัดเจนและพิจารณาเป็นรายโครงการ และใช้สื่อที่หลากหลายในการเผยแพร่วัฒนธรรม เช่น สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ภาพยนตร์ ดนตรี

ละคร เป็นต้น ทั้งนี้แหล่งที่มาของเงินทุนดังกล่าวควรมาจากการจัดเก็บภาษีรายได้ของผู้อื่น ๆ ที่ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาหรือส่งเสริมวัฒนธรรม

๔.๕ สร้างวัฒนธรรมที่ปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่ดี

วัฒนธรรมบ่งบอกถึงความเจริญงอกงามหรือตกต่ำลงของคนในสังคม ทั้งในด้านความคิด ด้านจิตใจ และด้านการประพฤติปฏิบัติ สังคมใดที่คนยึดมั่นในค่านิยมที่ดีงาม มีคุณธรรมจริยธรรม สังคมนั้นย่อมมีความสงบสุขและพัฒนาก้าวหน้าได้อย่างยั่งยืน

ปัจจุบันความตกต่ำของคุณธรรมจริยธรรมและศีลธรรม ส่งผลให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมแห่งวัตถุนิยม บริโภคนิยม เพศนิยม เป็นสังคมที่เห็นแก่ตัว มีความละโมภ หมกมุ่นในอบายมุขต่าง ๆ และมีการตัดสินใจปัญหาในทางที่ผิด เช่น การฆ่าตัวตาย การฆ่าผู้อื่น การก่ออาชญากรรม การเสพและค้ายาเสพติด การคอร์รัปชัน เป็นต้น ความตกต่ำด้านจิตใจของคนในสังคมนับเป็นอุปสรรคประการสำคัญที่ขัดขวางการพัฒนาประเทศมิให้บรรลุวัตถุประสงค์

ดังนั้น การปลูกฝังคุณธรรมและส่งเสริมค่านิยมที่ดีงามแก่คนในสังคมจึงเป็นเรื่องจำเป็นสภาพที่ปรึกษาฯ มีความเห็นว่า รัฐควรส่งเสริมวัฒนธรรมที่ช่วยปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่ดีเพื่อยกระดับจิตใจของคนในสังคม ได้แก่

๑) การกำหนดปีในการรณรงค์ค่านิยมที่ดี เพื่อสร้างเอกลักษณ์ประจำชาติของไทยให้เป็นที่ประจักษ์แก่คนทั่วโลก รวมทั้ง เพื่อเป็นการรณรงค์ให้คนในประเทศมีค่านิยมและพฤติกรรมที่เหมาะสม โดยแนวทางดำเนินงานให้ในแต่ละปีเป็นปีรณรงค์ค่านิยมที่ดีเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อาทิ ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ เป็นปีแห่งความมีน้ำใจ เพื่อรณรงค์ให้คนไทยทุกคนเห็นคุณค่าและแสดงออกซึ่งความมีน้ำใจ ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของคนไทยนับแต่โบราณ ปี พ.ศ. ๒๕๔๙ เป็นปีแห่งความอดทนและขยันหมั่นเพียร เพื่อรณรงค์ให้คนไทยมีความมุ่งมั่นอดทน ขยันหมั่นเพียร ยินดีทำงานหนัก และลดค่านิยมรักความสบาย ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นปีแห่งความรับผิดชอบ เพื่อรณรงค์ให้คนไทยรับผิดชอบต่อทุกสิ่งที่ทำ เป็นต้น

๒) ส่งเสริมค่านิยมยกย่องการทำดี เพื่อยกระดับคุณธรรมของคนในสังคมให้เห็นคุณค่าของความดี และปรารถนาทำความดีมากกว่ากระทำความผิดเพียงเพื่อต้องการได้รับเงินทอง ความมั่งคั่ง เกียรติยศชื่อเสียง โดยมีแนวทาง ดังนี้

(ก) กำหนดวิสัยทัศน์ประเทศไทย “เมืองแห่งคนดี” รณรงค์ให้คนทั้งประเทศร่วมใจกันทำความดีในเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้ประเทศไทยมีชื่อเสียงเรื่องความดีโด่งดังไปทั่วโลก รัฐควรส่งเสริมการสร้างคุณธรรมประจำจังหวัด โดยแต่ละจังหวัดต้องชูจุดเด่นเรื่อง “ความดี” ในจังหวัดของตน อาจเป็นรูปแบบคำขวัญ หรือ ความดีประเภทนั้น ๆ อาทิ คนสุรินทร์ ชื่อสัตย์มั่นใจได้ / คนเชียงใหม่ น้ำใจงาม / คนกรุงเทพฯ จริงใจไม่หลอกลวง เป็นต้น

(ข) จัดทำ “ทำเนียบคนดี” ของประเทศ การดำเนินการ ไปสู่การมี “ทำเนียบคนดี” เพื่อให้มีรายชื่อบุคคลที่มีผลงานที่เป็นประโยชน์ต่องานสาธารณะด้วยความเสียสละและไม่เห็นแก่ตัว

ควรตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษาแนวทางและวิธีการพิจารณาให้ครบกระบวนการทั้งหมด จนกระทั่งได้รายชื่อและผลงานที่เข้าไปอยู่ในทำเนียบคนดี ประเด็นสำคัญในข้อกำหนด ความมีระยะเวลาที่ประพฤติปฏิบัติกรรมดีนั้นๆ เช่น 10 ปี จากระดับอำเภอ จังหวัด และประเทศ และความโปร่งใสในการพิจารณา เป็นที่รับรู้ได้ในสาธารณะ

(ค) ส่งเสริมการใช้ความดีเป็นเครื่องชี้วัด ส่งเสริมให้สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำเครื่องชี้วัดความดี เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาของสังคม โดยรณรงค์ให้ความดีเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณา เลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง ขึ้นเงินเดือน และการสอบเข้าศึกษาต่อ การคิดคะแนนสอบเข้ามหาวิทยาลัย หรือการสอบคัดเลือกต่างๆ สอบชิงทุนไปต่างประเทศ ฯลฯ

(ง) จัดตั้งศูนย์นวัตกรรมความดี โดยให้นักเรียนนักศึกษา ประชาชน สามารถสมัครโครงการช่วยเหลือคนต่าง ๆ ที่ต้องการความช่วยเหลือ ช่วยแก้ไข หรือพัฒนาชุมชนและสังคมในด้านต่าง ๆ ได้ ซึ่งผู้ที่เข้าร่วมโครงการจะได้ใบประกาศเกียรติคุณ ที่สามารถนำไปเป็นคะแนนในการสอบเรียนต่อหรือสมัครงานได้

(จ) สร้างแบบจำลองวิธีการสร้างคนดีให้เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยการศึกษาวิจัยจากชีวประวัติบุคคลต่าง ๆ ในทำเนียบคนดี เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างคนรุ่นใหม่ให้เป็นคนดีได้เฉกเช่นเดียวกัน จากนั้นจึงนำผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้สร้างคนดีตามแบบจำลอง ผ่านทางสถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษา

๓) ส่งเสริมสถาบันศาสนาในการทำหน้าที่ สถาบันทางศาสนาของทุก ๆ ศาสนาควรทำหน้าที่เป็นกลจักรสำคัญในการกล่อมเกลாதองจิตใจของประชาชน โดยรัฐ ผู้บริหารประเทศและผู้นำท้องถิ่นทุกระดับ ทำหน้าที่กระตุ้น ชักชวน จูงใจ และเป็นแบบอย่างแก่ประชาชนในการเข้าร่วมปฏิบัติธรรมเป็นประจำ ตามศาสนสถานของศาสนาและความเชื่อที่ตนเคารพนับถือ โดยใช้เวลาว่างหลังเลิกงานและในช่วงวันหยุดทำกิจกรรมทางศาสนาแทนกิจกรรมบันเทิงต่าง ๆ ย่อมช่วยทำให้คนที่ยังห่างไกลศาสนาได้เข้าไปสู่สถาบันศาสนาเพิ่มขึ้นเกิดการยกระดับการพัฒนาจิตใจของคนทั้งประเทศตามหลักคำสอนและการปฏิบัติธรรมตามหลักศาสนาของตน

แนวทางดำเนินการ รัฐบาลอาจกำหนดให้ผู้นำทุกระดับตั้งแต่นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ปลัดกระทรวง อธิบดี ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ อบจ. อบต. กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่ชักชวนและจูงใจให้คนเข้าวัด มัสยิด โบสถ์ หรือศาสนสถานต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติธรรมทุกวันพระ วันศุกร์ หรือวันอาทิตย์ ตามแต่ความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่น แต่ละศาสนา นิภาย โดยผู้นำทุกระดับปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่าง และกำหนดให้ศาสนสถานของทุก ๆ ศาสนาจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมที่สามารถทำได้โดยง่ายตามแนวทางของแต่ละศาสนา

๔) ส่งเสริมการใช้คุณธรรมเชิงประยุกต์ เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไป สภาที่ปรึกษา เสนอว่า ควรมีการประยุกต์ใช้คุณธรรมให้เข้ากับยุคสมัย เช่น ในระบบการศึกษาควรส่งเสริมให้เกิดการวางรากฐานทางคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงามแก่ผู้เรียน เช่น ควรมีบทเรียนที่ประยุกต์ให้เข้ากับคนแต่ละวัย แต่ละชาติพันธุ์ เพื่อให้สามารถใช้ได้จริงในบริบทที่แตกต่างกันไป และควรกำหนดเป้าหมายให้ผู้จบการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนมีคุณธรรมและค่านิยมพื้นฐานที่จำเป็นครบถ้วน โดยจะต้องจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กได้ฝึกฝนอย่างจริงจัง และระบบต่าง ๆ ในโรงเรียนต้องเอื้อต่อการสร้างเยาวชน เพื่อป้องกันมิให้เด็กมีค่านิยมคล้อยตามกระแสสังคม เมื่อเติบโตเป็นวัยรุ่น

๕) ส่งเสริมการใช้หลักสูตรท้องถิ่นที่บรรจุกิจกรรมของท้องถิ่นนั้นเป็นแกนกลางในการปลูกฝังการสร้างสำนึกท้องถิ่น สำนึกพลเมือง สำนึกชาติพันธุ์ เพื่อให้เกิดความรักท้องถิ่น รักชาติพันธุ์ เพื่อนมนุษย์ และการเคารพผู้อื่น

การดำเนินนโยบายต่าง ๆ ของรัฐควรสอดคล้องกับวัฒนธรรมที่ดีงามของสังคม และสอดคล้องกับหลักคำสอนของศาสนา และมีทางออกสำหรับผู้ที่ปรารถนาจะกระทำความดี ละเลิกพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น ส่งเสริมคนเลิกสุรา ด้วยการเพิ่มสถานบำบัดคนติดสุราในพื้นที่ต่าง ๆ ส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมใหม่ทดแทนการตั้งวงดื่มสุราของประชาชนเวลาหลังเลิกงาน เป็นต้น

สื่อมวลชนควรมีรายการที่ส่งเสริมวิถีการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงามภายใต้ความจำกัดต่าง ๆ เพื่อเป็นแบบอย่างให้คนประพฤติตามได้ เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมที่ดีงามให้เกิดขึ้น

สภาที่ปรึกษา มีความคาดหวังว่าแนวทางที่เสนอข้างต้น จะช่วยให้การอนุรักษ์ เผยแพร่และใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมของท้องถิ่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปคิดและวางแผนปฏิบัติการต่อไป